

Nâzım Hikmet'in bilinmeyen 1 Mayıs yazısı

Hazırlayan: Dr. Mehmet Perinçek

I Mayıs İşçi Bayramı'nı kutladığımız bu ay, dergimizin "Tarihimizden Belgeler" bölümünde Nâzım Hikmet'in Türkiye'de yayımlanmamış bir yazısına yer vermek istedik. Nâzım'ın "Bizim Bayramımız" başlıklı yazısı, SSCB'de haftalık basılan *Novoe Vremya* dergisinin¹ 1 Mayıs 1955 tarihli 18 nolu sayısında yayımlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dünyanın hızla kamplaşmaya ve silahlanmaya başladığı bir dönemde yazılan yazı, esas olarak dünya barışının korunması yönündeki çabalar üzerinde durmaktadır. Nâzım Hikmet, dünya barışının korunmasında işçi sınıfının ve millî bağımsızlığın önemine vurgu yaparken, katıldığı ilk 1 Mayıs hatıralarını da aktarmaktadır.

Yazıdaki dipnotlar bize aittir. Yazının aşağıda sunduğumuz tam metni, Rusçadan emekli Albay Necdet Doluel tarafından çevrilmiştir.

Bizim bayramımız

Nâzım Hikmet (Uluslararası Barış Ödüllü Türk yazar)

1 Mayıs'ı ilk defa 1922 yılında Moskova'da kutladım. 20 yaşındaydım. O zaman hava

nasıldı, yağmurlu muydu veya güneşli miydi hatırlamıyorum. Ancak bu 1 Mayıs Bayramı'nın mutluluğu bende öyle taze ki, o gün havanın kapalı olabileceğini bile düşünmem mümkün değil.

Okuduğum üniversitede ülkemden yaklaşık 40 kişi vardı. Bayrama daha bir hafta kala gösteride söylemeye karar verdiğimiz şarkıları Türkçeye tercüme ettim; ezgilerini ezberledik. Sabah erken üniversite binasının önünde bizim gösteri kortejimiz oluşturuldu. O zamanlar Tverskaya olarak adlandırılan Gorkiy Caddesi², şimdiye oranla daha çok taş döşeliydi.

Kızıl bayraklar üzerinde birçok dilde 1 Mayıs sloganları yazılmıştı. Üniversitemizde onlarca milliyetten öğrenci öğrenim görüyordu.

İki saat bir yerde durduk, Kızıl Meydan'a giden korteje katılmak için kendi sıramızı bekledik. Farklı dillerde şarkılar söylüyorduk, fakat şarkılar herkese aynı yakınlıktaydı ve herkes her şarkıyı benimsemişti. Bunlar, dünyanın bütün halklarına ve emekçilerine mutluluk, özgürlük isteyen şarkılardı.

1 Dergi, 1943 yılında ayda iki kez olarak çıkmaya başlamış, Ocak 1947'den itibaren haftalık olmuştur. 50 bin tiraja sahip olan, siyasal-toplumsal konulara eğilen dergi, Rusça dışında İngilizce, Fransızca, Almanca, İspanyolca, Lehçe, Çekçe, Arapça ve İtalyanca da yayımlanmıştır. Dergi, daha çok SSCB'nin dış politikası ekseninde uluslararası gelişmelere yer vermiştir.

2 SSCB'nin dağılmasından sonra caddenin adı yeniden "Tverskaya" olmuştur.

Öğleden sonra Kızıl Meydan'dan geçtik. Ben daha önce de buradan geçmişim. Fakat o gün ilk defa Kızıl Meydan'ın sadece Rus tarihine değil, insanlık tarihine ait olduğunu anladım. Yürüyüş kortejinde ve Kremlin duvarı boyunca uzanan tribünlerde yerkürenin farklı ülkelerinden insanlar vardı. O gün ilk defa meydanın insanlarla dolu olduğunda ne kadar farklı bir hal aldığımı gördüm.

Kızıl Meydan, boş olduğunda bile mimari uyumu sayesinde mükemmel ve haşmetlidir. Fakat meydan insanlarla dolduğunda, umut ve güvenle, şarkılarla ve bayraklarla gösterici seli yürüdüğünde her şey değişir. Sen kendin bu selin içinde bulunduğunda her şey değişir. Meydan, meydan olmaktan çıkar, kendi sınırlarını aşar. Çevresini kuşatan duvarlar, kuleler gözden kaybolur. Meydan okyanusu hatırlatır-casına uçsuz bucaksız olur.

O zaman 1 Mayıs sloganları nasıldı? Sözleri hatırlamıyorum, fakat insanlığı ölüme karşı yaşamak için, sefaletle karşı mutluluk için mücadeleye çağırın sloganlar vardı.

Bu 1 Mayıs Bayramı günü üzerinden 33 yıl geçti. Yıllarca 1 Mayıs Bayramı'na Sovyetler Birliği'nde katıldığım gibi ülkemde de katıldım. Bana 1 Mayıs'ı Türk hapishanelerinde, poliste karşılamak nasip oldu. Fakat bu şartlarda 1 Mayıs Bayramı'nda bulunamasam da, hiçbir zaman ilk 1 Mayıs Bayramı'ndaki umutlarımı ve güvenimi kaybetmedim. Ben, her defasında 1 Mayıs geldiğinde gençleşirim.

1 Mayıs öncelikle bütün dünyadaki işçi sınıfının bayramıdır. İşçi sınıfı emekçi kitlelerinin içindedir. Ekmeğin içindeki maya, ateşin içindeki sıcaklık, kitabın içindeki kelime gibidir. Farklı ülkelerin halkları kendi tarihlerinin değişik dönemlerinden geçiyorlar. Fakat her yerde insanlık eşi görülmemiş bir hızla ilerliyor. Yeryüzünün bir bölümünde sosyalizm, komünizm

inşa ediliyor, diğerinde insanlar kendi hakları, kendi ulusal bağımsızlığı için savaşıyor; her yerde, yerkürenin bütün bölümlerinde farklı sınıflara ait, farklı politik düşüncelere sahip hatta herhangi bir siyasi düşüncesi olmayan insanlar, tamamen vicdani sebeplerle barışı korumak için ellerinden geleni yapıyorlar.

İşçi sınıfı, bu mücadelede ilk sıralarda yer alıyor. İşçi sınıfı sosyalizmin ve komünizmin inşasında ilk sıralarda, çünkü bu onun tarihsel yönelimi. Demokratik hakların korunması için mücadelede ilk sıralarda, çünkü o kan ve kurban pahasına bu hakları kazandı. İşçi sınıfı, ulusal bağımsızlığı savunanlar arasında ilk sıralarda geliyor, çünkü o biliyor ki, ulusal bağımsızlık ezildiği sürece barış tehlikede olacaktır. İşçi sınıfı barışın koruyucuları arasında ilk sıralarda bulunur, çünkü savaşın yıktığı bu değeri kendi elleriyle yaratmıştır. İşçiler, hayatı yaratan, yoksulluğun ortadan kaldırılması için gerekli şartları hazırlayan sınıftır. İşçi sınıfı, her yerde ilerlilik ve güzellik mücadelesinde ilk sıralardadır. Ve bu nedenle 1 Mayıs bayramı, sadece işçi sınıfının değil, en geniş halk kitlelerinin bayramıdır.

Bu yıl 1 Mayıs bayramı arifesinde insanlık çok iyi ve ümit verici haberler aldı. İnsanlık Sovyetler-Avusturya görüşmelerinin³ başarılı sonuçlarını öğrendi. İnsanlık, Bandung şehrinde Asya ve Afrika ülkelerinin tarihi konferansının⁴ gidişatını memnuniyetle takip etti. İnsanlık, nükleer savaş tehlikesine karşı Dünya Barış Konseyi'nin⁵ bildirgesi etrafında birleşen milyonlarca kişinin devasa hareketliliğine tanık oldu.

Bugünlerde insanlık aynı zamanda kötü haberler de aldı: Birleşik Devletler'in saldırgan çevreleri savaş hazırlıklarına devam ediyor, genel barışı bozmak için her şeyi yapıyor; hidrojen ve atom bombası şantajını sürdürüyorlar.

3 Görüşmeler 12-15 Nisan 1955 tarihlerinde Moskova'da gerçekleşmiştir. Görüşmeler sonunda bir memorandum imzalanmış ve kamuoyuna ortak bir bildirge açıklanmıştır. Görüşmelerde iki devlet arasında bir anlaşmanın imzalanması kararlaştırılmıştır. Görüşmelerde Avusturya, tarafsızlığına vurgu yapmış ve herhangi bir askeri birliğe katılmayacağını belirtmiştir.

4 Bandung Konferansı, 18-24 Nisan 1955 tarihlerinde Endonezya'nın Bandung kentinde bir araya gelen ve Bağlantısızlar Hareketi'nin temellerinin atıldığı toplantıdır.

5 1950 yılında Varşova'da kurulan barış yanlısı anti-emperyalist örgüttür. İlk başkanı komünist fizikçi Frédéric Joliot-Curie olmuştur. Örgütün Türkiye'deki ayağı ise Barış Derneği'dir.

Batı Avrupa ülkelerinin parlamentoları, halkın iradesini görmezden gelerek, Paris Antlaşmalarını onaylıyorlar.⁶ Türkiye'nin egemen çevreleri, Amerikalı sahiplerinin emirlerini yerine getirerek Arap ülkelerini parçalamaya çalışıyorlar. Amerikan ve Çan Kay Şek'in ajanları, içinde Bandung'taki konferansa gönderilen temsilcilerin olduğu uçak felaketini tertiplerler.⁷

Barışın düşmanları bir an bile sakin durmuyor. Fakat barışı isteyenler ve onun için mücadele edenler tam bir güven içinde. Her yıl barışın güçleri büyüyor ve kuvvetleniyor.

Barış taraftarlarının büyük hareketinin başlangıcını hatırlayalım: İnsanlık tarihinde benzersiz bu hareketin temeli 1948 yılında atılmıştı. O zaman bu girişimin sonuçlarından şüphe duyanlar hiç de az değildi. Fakat artık nükleer silahlara karşı tarihi Stockholm Bildirisi⁸ barış fikrinin kudretli bir güç haline geldiğini gösterdi. Dünyanın her tarafından 500 milyondan fazla erkek ve kadın bu bildiriye imzalarını atmışlardı. Dünya Barış Konseyi, Berlin'den Barış Paktı kurulması fikrini desteklemeye halkları davet ettiği zaman, 600 milyon insan bu etkileyici davete karşılık verdi. Şu an güçlü bir yeni kampanyanın tam sonuçlarına hâlâ sahip değiliz. Bununla birlikte hâlâ sıradan insanların ekseriyetinin nükleer savaş kışkırtıcılarına "hayır" dediği açıktır. Dünyanın dört bir yanından gelen telgrafların kısıtlı dili şunları söylüyor:

- Birçok ülkede imza toplama kampanyası artık tamamlandı. Çin Halk Cumhuriyeti'nde bildirinin altına 400.505.997 kişi, Çekoslovakya'da 9.495.226 kişi, Arnavutluk'ta 873.04 kişi ... imza attı.

- Diğer ülkelerde imza toplanmasına devam ediliyor. İtalya'da 7 milyondan fazla, Polon-

ya'da 20 milyon civarında, Romanya'da hemen hemen 11 milyon, Macaristan'da 6 milyondan fazla, Bulgaristan'da 5 milyondan fazla, Avusturya'da 400 bin civarında, Finlandiya'da 250 binden fazla ... imza toplandı.

- Asya halkları imza toplamada faal katılım sağladılar. Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nde bildirinin altına 4,7 milyon kişi, Vietnam Demokratik Cumhuriyeti'nde 609 binden fazla, Moğolistan Halk Cumhuriyeti'nde 674 bin, Suriye'de 120 binden fazla kişi ... imza attı.

- Sovyetler Birliği'nde imza toplama kampanyası başarıyla tamamlanıyor.

Barış yanlıları, birçok şanlı zafer kazandılar. Kore'de nükleer savaş çıkarmaya dönük korkunç plan boşa çıkarıldı ve Amerikalı saldırganlar ateşkes yoluna gitmek zorunda kaldılar. Barış savaşçılarının sesi Çinhindi'ndeki kirli savaşa son verme başarısına ulaşılan Cenevre'de duyuldu. İşte umutla ve güvenle geleceğe bakmamızın nedeni.

Ve şimdi, 1955 yılının Mayıs günlerinde insanlık iyi haberler için umutlanabilir. Avusturya ile devletler arası bir antlaşma imzalanmalıdır ve Avusturya diğer demokratik ve bağımsız uluslar arasında yerini alabilmelidir. Birleşmiş Milletler'de Çin Halk Cumhuriyeti'nin meşru haklarının tesisini talep eden yüz milyonlarca insanın ve bir dizi devletin dileği yerine getirilmeli. Diğer devletler, kitle imha silahlarının üretilmesi ve kullanılmasının yasaklanması meselesinde Sovyetler Birliği'nin çabalarına katılmalıydılar, o zaman bu sorunun çözümü konusunda bir anlaşmaya varılacaktır. Birçok diğer iyi haberleri alabilir insanlık. Bunun için insanların iyi haberler alabilmesi adına bunca yıldır sürdürülen çetin mücadele kesintiye uğratılmamalı.

6 Paris Antlaşmaları, 23 Ekim 1954 günü ABD, Fransa, İngiltere, Batı Almanya, İtalya, Kanada, Belçika ve Lüksemburg arasında imzalanmıştır. Bu anlaşmalarla Federal Almanya için geçerli olan işgal statüsü sona ermiştir. Antlaşmalar, 5 Mayıs 1955 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Böylelikle Federal Almanya Cumhuriyeti egemenliğini kazanmıştır. 1954'teki antlaşma paketi, Federal Almanya'nın NATO'ya ve Batı Avrupa Birliği'ne üye olmasını mümkün kıldı. Antlaşmalara SSCB ve sosyalist blok sert bir şekilde karşı çıktı.

7 Hindistan Havayolları'na ait "Kaşmir Prensesi" isimli uçak, 11 Eylül 1955 tarihinde Bombay-Hong Kong-Jakarta seferini yaparken bomba patlaması sonucu Güney Çin Denizi'ne düşmüştür. Hedef, Çin Halk Cumhuriyeti Başbakanı Çu Enlay idi. Ancak bu sabotajdan kurtuldu ve Bandung Konferansı'na katıldı.

8 Stockholm Bildirisi, 1950 yılının Mart ayında Dünya Barış Konseyi'nin desteğiyle Fransız komünist fizikçi Frédéric Joliot-Curie tarafından başlatılan, nükleer silahların yasaklanmasını öngören bir girişimdir.

Bu yılın 1 Mayıs Bayramı'ndan sonra sağlam iradeli insanlar yeni bir enerjiyle mücadeleye devam edecekler. Yüz milyonlarca insan, Helsinki'ye kendi temsilcilerini göndererek dünya barışının korunması için bir kez daha iradelerini gösteriyor. Helsinki'deki barışsever güçlerin temsilcilerinin Dünya Konseyi tüm ilerici insanlığın birliğinin sembolü olacaktır.

Bu yılın 1 Mayıs Bayramı'nı Moskova'da kutlayacağım. O gün hava nasıl olacak, yağmurlu veya güneşli, soğuk ya da sıcak? Bunu önceden söylemek mümkün değil. Ama kartaneleri düşse bile, o gün benim için güneşli olacak. Hemen 33 yıl gençleşeceğim. Kızıl Meydan'dan göstericilerin korteji içinde geç-

ceğim. Bundan 33 yıl önce 1 Mayıs'ta karşılaştığım yoldaş-yurttaşlarım ile kaderimiz çok farklı. Kimi çoktan öldü, kimi Türkiye'de hapishanede, kimi kendi işinde gücünde, kimi mülteci. Fakat hayatta olanlar nerede olurlarsa olsunlar tıpkı 33 yıl önceki gibi yaşamı, mutluluğu, umudu, gerçeği ve barışı savunuyorlar.

Ve bu, 1 Mayıs'ı kutlayacak herkesi ilgilendirmektedir. İster Moskova'da Kızıl Meydan'da, ister dünyanın diğer şehirlerindeki meydanlar ve sokaklarda, ister kasabalarda ve köylerde olsun her yerde mutluluk ve barış iradesiyle birleşmiş olan emekçi halkın güçlü sesi duyulacak.